

1 INTRODUCTIE:

BART D'HONDT, *LIBERAAL ARCHIEF*

Verenigingsleven

“Eén mens is geen mens,
twee mens is een half mens
en drie mens is een vereniging”
(Midas Dekkers, *De koe en de kanarie*)

De voorbije decennia werden dikwijls beschreven als een tijd van individualisme en van gebrek aan gemeenschapszin. Men vreesde voor een tijd waarin het ‘wij’-gevoel stelselmatig verder zou afnemen, de postmoderne mens zijn rug zou keren naar ‘samen’, kortom de zwanenzang van het verenigingsleven. In de praktijk bleek het allemaal niet zo’n vaart te lopen. Ondanks de ‘internettisering’, of misschien net als tegengewicht voor ons virtueel leven op het net, blijft de aantrekkingskracht van het verenigingsleven bestaan, al dan niet in nieuwe verschijningsvormen - denken we maar aan de ongeziene explosie van buurt- en wijkverenigingen. Daarnaast vonden vele traditionele verenigingen een tweede adem. En beide zijn belangrijk.

Het verenigingsleven is immers sinds jaar en dag het belangrijkste socioculturele bindweefsel in Vlaanderen en blijft de formule bij uitstek in de zoektocht naar sociaal contact, naar een vorm van maatschappelijke integratie en emancipatie, naar een gevoel van ‘erbij horen’ of gewoon naar een mogelijkheid om de vrije tijd op een aangename en zinvolle manier in groep door te brengen. Gezien de verscheidenheid van de menselijke interesse, is ook het verenigingsleven enorm gediversifieerd. Culturele verenigingen zoals het Willemsfonds of het Davidsfonds die al lang geleden hun eeuwfeest vierden, staan schouder aan schouder met heemkundige en genealogische kringen, sportverenigingen, hobbyclubs, jongeren-, vrouwen- en seniorenorganisaties, studenten- en oud-studentenverenigingen, liefdadigheidskringen, milieuverenigingen, ouderverenigingen en actiegroepen allerhande. De lijst van thema’s waarrond mensen zich verenigen, lijkt zowat eindeloos te zijn.

De impact van het verenigingsleven kan dan ook moeilijk overschat worden. Individuen kregen er inspraak, leerden omgaan met overleg en verscheidenheid, werden mondig en kregen als groep een stem op het publieke forum. Verenigingen groeiden in de voorbije tweehonderd jaar uit tot bevoorrechte gesprekspartners van lokale en regionale overheden, beïnvloedden de besluitvorming en versterk-

---

HOERA, EEN JUBILEUM?!

---

ten het democratisch gehalte van het groot én het klein maatschappelijk debat. Kortom, ze gaven in belangrijke mate mee vorm aan de huidige samenleving.

Veel verenigingen hebben een rijke traditie en koesteren de herinneringen. Zodra ze echter in hun werking met die geschiedenis worden geconfronteerd, slaan onzekerheid en twijfel toe. Hoe eraan te beginnen zonder verloren te lopen, zonder nutteloos werk te doen, zonder schade toe te brengen? Hoe maximaliseren we als vrijwilligers en (enthousiaste!) amateurs ons resultaat, doen we recht aan het verleden van onze vereniging? Dit loopt nogal dikwijls - en heel begrijpelijk - uit op "we

zullen dat later nog eens bekijken, we zullen nog wel zien”, en alle goed bedoelde plannen verdwijnen in de schuif. Met de viering van een jubileum als kapstok, willen we aan dit euvel een remedie bieden. Verenigingen en jubileumactiviteiten gaan immers - bijna van nature - hand in hand. Een tien-, vijftig-, vijftig- of honderdjarig bestaan is aanleiding voor een feest en in vele verenigingen groeit dan het idee om op een of andere wijze het verleden van de vereniging te belichten. In zijn eenvoudigste vorm kan het gaan over een tafelrede of een ‘woordje van de voorzitter’, maar je kan ook kiezen voor een meer uitgebreide retrospectieve. Deze publicatie wil daarom in eerste instantie een handleiding zijn voor de wijze waarop een vereniging haar erfgoed kan inzetten bij de organisatie van een evenement. Hoe verzamel je de nodige informatie, hoe ga je die ordenen en verwerken, hoe maak je een boeiend en zinvol verhaal dat zowel door de eigen leden als door buitenstaanders kan worden gesmaakt? In tweede instantie willen we een aanzet geven tot het veiligstellen van dit erfgoed voor de toekomst. De provinciebesturen willen immers de brede deelname aan erfgoedzorg stimuleren, duidelijk maken dat die historische erfenis in welke vorm dan ook gedragen mag en moet worden door het grote publiek. We zijn allemaal participant en medebeheerder, we zijn allemaal betrokken én belanghebbende partij. Daarom reiken we ook een strategie aan om op lange termijn en op een verantwoorde wijze met het verenigingserfgoed om te springen en het te beheren als een goede huisvader of -moeder. Hierbij willen we eveneens duidelijk maken dat je er als vereniging nooit alleen voor staat. Lokale en regionale professionele erfgoedzorgers geven graag advies en kunnen ook een handje toesteken. In deze handleiding stellen we die organisaties dan ook kort aan je voor.

Dit boek wil een praktijkgerichte reisgezel zijn op dit parcours. Aanschouwelijk voorgesteld, met concrete tips, efficiënte en haalbare methodes, op de juiste schaal. In een eerste hoofdstuk worden context en verschijningsvormen van het verenigingserfgoed nader bekeken evenals de inzet ervan bij een evenement. Het tweede hoofdstuk focust op het beheren en het bewaren van je erfgoed. Het derde hoofdstuk gaat dieper in op het bronnenonderzoek, het inhoudelijk fundament van elke erfgoedactiviteit. In het laatste hoofdstuk bekijken we ten slotte enkele mogelijkheden om met dit erfgoed naar buiten te komen: het maken van een tentoonstelling en het publiceren van een verenigingshistoriek, in welke vorm dan ook.

Aan deze publicatie is ook een website gekoppeld. Op www.hoeraeenjubileum.be vind je per hoofdstuk verdere literatuur, nuttige websites, informatie in verband met subsidies en adressen van expertisecentra en lokale erfgoedbewaarders. Ook een aantal voorbeelddossiers uit het ‘echte leven’ vinden daar een plaats. Bedoeling is dat de gegevens regelmatig worden geactualiseerd.

Verenigingen en hun erfgoed

Het historisch erfgoed van verenigingen is uitermate omvangrijk. De archieven-overzichten van de vele Vlaamse bewaarplaatsen en een blik op de inventaris van enkele goed bewaarde **verenigingsarchieven** maken dat onmiddellijk duidelijk.

Tezelfdertijd blijkt telkens opnieuw hoe kwetsbaar dat erfgoed wel is. Zo is er voor verenigingen zo goed als geen enkele verplichting om de 'ballast' uit het verleden te bewaren. Als we de stukken die te maken hebben met patrimonium, subsidiëring en boekhouding buiten beschouwing laten, wordt de erfgoedzorg van een vereniging meestal overgelaten aan het persoonlijk initiatief van een bestuurslid. En daarin schuilt een van de belangrijkste oorzaken van een gebrekkige erfgoedzorg. Duizenden vrijwilligers hebben doorheen de jaren immers het verenigingsleven gedragen, hebben er verantwoordelijkheid voor opgenomen en werden de dominante erfgoedvormers. Vooral voor het papieren erfgoed leidde dat tot een totale versnippering. De afwezigheid van een permanent secretariaat en de traditionele ups en downs in het verenigingsleven zorgden er immers voor dat het erfgoed over de woningen van de verschillende bestuursgeneraties verspreid raakte. Na een verhuis, een grote lenteschoonmaak of een overlijden was de volgende halte van het erfgoedmateriaal in veel gevallen dezelfde: het containerpark en verwerking tot recyclagepapier. Zo verdwijnt een stuk culturele erfenis, vervaagt op termijn een stuk collectief geheugen, is een stuk geschiedenis gewoon nooit gebeurd. De vereniging waarvoor velen zich jarenlang met hart en ziel hebben ingezet, verdient beter. En dan zijn er uiteraard ook nog de louter praktische motieven, denk maar aan de 'lopende' zaken van je vereniging (die in sommige gevallen jaren teruggaan, zoals gebruiksovereenkomsten voor lokalen en andere infrastructuur) of aan de voorbereidingstijd die je dikwijls kan besparen door letterlijk te kunnen teruggrijpen naar vergelijkbare momenten uit het verleden.

De Koninklijke Maatschappij Zonder Naam niet zonder Hart is ongetwijfeld een van de belangrijkste Gentse liefdadigheidsverenigingen. Opgericht in 1855, vierde de vereniging in 2005 haar 150ste verjaardag. Voor een wetenschappelijke studie over de werking van de kring in de periode 1855-1914 werd een zoektocht naar het nog bewaarde erfgoed op touw gezet. De oogst was helaas mager. De handschriftenzaal van de Gentse universiteitsbibliotheek bood een aantal losse stukken aan, het Stadsarchief beschikte over een dossier over de samenwerking met de kring gedurende het eerste decennium van zijn bestaan en in het Liberaal Archief werden enkele documenten teruggevonden in de archieven van derde verenigingen die benefietactiviteiten voor de Zonder Naam-kring hadden georganiseerd. Bij de huidige bestuursleden werd geen oud archief teruggevonden. De onderzoekster werd dus gedwongen terug te vallen op personderzoek en de (gelukkig uitgebreide) oude jubileumpublicaties van de kring zelf. Intussen raakte het waarschijnlijke

lot van het oude archief bekend. Bij de verbouwing van een huizencomplex tot bioscoopzaal werd, volgens een bioscoopmedewerker, een stapel archiefmateriaal over de Zonder Naam aangetroffen op de zolders van het gebouw. De aannemer ruimde de zolder op en na de verbouwing was geen spoor terug te vinden van het archief.

Een triest verhaal, maar helaas heel herkenbaar. Wat te doen? Centralisering van de stukken bij een secretaris of voorzitter kan voor een eerste oplossing zorgen, en mits duidelijke afspraken kan een continuïteit door de jaren heen worden gegarandeerd. Niet onbelangrijk daarbij is het archief van de eventuele onderafdelingen van een vereniging. Die houden dikwijls vast aan hun (beperkte) autonomie en staan hun stukken meestal maar node af aan de algemene secretaris. Overleg en duidelijke afspraken zijn ook hier nuttig.

Vele vragen van zowel inhoudelijke als praktische aard zullen echter blijven bestaan: hoe wordt het archief georganiseerd, gestructureerd of ontsloten? Wat zal beschouwd worden als erfgoedmateriaal en wat mag na gebruik of na verloop van tijd worden verwijderd? Hoe worden de verschillende soorten erfgoedmateriaal (van papier over vlaggen tot trofeeën en andere attributen) best bewaard? Enzovoort.

Een alternatief voor veel van die problemen is het deponeren van het erfgoed in een bestaande archiefbewaarplaats. Dan hebben we het niet alleen over de oudere stukken, maar ook het meer recente erfgoed kan daar een plaats vinden en perfect toegankelijk blijven voor de vereniging. Meer hierover in de paragraaf 'Jubileum als startpunt'.

Het erfgoed

“Als verzamelaar van curiosa
neemt hij slechts datgene in zijn collectie op,
dat de harmonie ervan niet kan verstoren.”
(Maksim Gorki, geciteerd door Koos van Zomeren,
Een jaar in scherven)

Het erfgoed van een vereniging kan vele vormen aannemen. Het meest voorkomende is het geheel van bestuurlijke en administratieve documenten die rechtstreeks met de werking te maken hebben, wat traditioneel als ‘het archief’ wordt beschouwd. Hierbij denken we aan:

- statuten
- huishoudelijk of intern reglement
- jaarprogramma’s
- verslagen van vergaderingen
- jaarverslagen
- ledenlijsten
- lidkaarten
- briefwisseling
- jaarrekeningen
- kasboeken
- bankuittreksels
- kwijtschriften
- verzekeringspapieren
- aandeelbewijzen
- bouwplannen
- huur- en ontleningscontracten
- offertes
- diploma’s en brevetten
- omzendbrieven
- uitnodigingen
- juridische stukken
- dossiers van de onderafdelingen
- dossiers m.b.t. activiteiten
- dossiers m.b.t. opleiding en vorming
- dossiers m.b.t. ledenwervingscampagnes
- dossiers m.b.t. de viering van verdienstelijke leden en huldigingen
- dossiers m.b.t. de koepelorganisatie

Daarnaast hebben veel verenigingen, al dan niet in samenwerking met andere, een eigen tijdschrift uitgegeven. Niet enkel de volledige collectie van het tijdschrift zelf is hier interessant, maar ook de documenten over de redactionele en de technische (drukker, lay-out, proefdruk, oplage, verdeling, abonnementenlijsten) voorbereiding en bijbehorende briefwisseling maken integraal deel uit van het archief van de vereniging.

Ook op iconografisch en audiovisueel vlak zorgde het verenigingsleven voor een uitgebreid erfgoed. Grote en kleine affiches maakten het bestaan van de vereniging bekend en kondigden activiteiten of manifestaties aan. Talloze foto's, dia's of films van super-8 tot YouTube filmpjes zorgden voor een souvenir van de activiteiten. Belangrijke audiomomenten werden vastgelegd met behulp van een bandopnemer, cassette recorder, dictafoon of digitale chiprecorder. In uitzonderlijke gevallen werd zelfs overgegaan tot het persen van een vinylplaat.

De documentatie die door een vereniging werd samengebracht, is weer een andere categorie. Een belangrijk onderdeel daarvan is de eventuele collectie knipsels of andere publicaties over de vereniging en haar werking. Daarnaast bezitten sommige verenigingen ook een reeks al dan niet geordende thematische documentatiemappen over verschillende aspecten van hun werking. Ook de eigen bibliotheek, inclusief eventuele audiocollecties, wordt tot deze categorie gerekend.

Erfgoed beperkt zich uiteraard niet tot papier. Kleine of grote voorwerpen kunnen een rechtstreekse band hebben met de vereniging. De variatie is hier eindeloos. We denken onder meer aan:

- vlaggen, wimpels, banieren en spandoeken
- medailles
- trofeeën
- borstbeelden
- schilderijen
- kentekens van de vereniging
- vaatwerk
- maquette
- collectebussen
- uniformen en andere kleding
- propagandamateriaal en gadgets
- muziekinstrumenten
- sportuitrusting
- werkmateriaal

Eigen onroerend patrimonium en infrastructuur maken uiteraard ook deel uit van het erfgoed van een vereniging, maar die zijn aan heel andere regels onderworpen. Daarop zal in het bestek van dit handboek niet dieper worden ingegaan. Verdere informatie hierover kan je bekomen via [Herita](#) en het [Vlaams Agentschap voor Onroerend Erfgoed](#).

Voorts stippen we aan dat het verenigingserfgoed niet enkel in tastbare vorm bestaat. Het immaterieel cultureel erfgoed of ICE omvat de brede waaier aan gewoontes en gebruiken, kennis en praktijken zoals feesten, verhalen, stoeten en processies, plechtigheden, sociale gebruiken, rituelen, taal, spel en sport, ambachten, zang en muziek. Die vorm van verenigingserfgoed is per definitie dynamisch: door evolutie in de tijd en door interactie met de omgeving krijgen overgeërfde gebruiken soms nieuwe betekenissen en verandert hun functie, terwijl andere tradities nauwelijks aan erosie onderhevig zijn.

Last but not least is er het digitaal archief. Het voorbije decennium werd het intussen ingeburgerde gebruik van de computer voor het maken van teksten en presentaties of het bijhouden van een ledenbestand immers aangevuld met de mogelijkheden van het internet. Elektronische post is de nieuwe briefwisseling en webtoepassingen allerhande vervangen de oude communicatievormen of vullen ze aan. Ook die virtuele documenten maken deel uit van het erfgoed van de vereniging en dienen een plaats te krijgen in het archief. Voor het digitaal bewaren van materiaal bestaan intussen verschillende opties, waarover meer in het volgende hoofdstuk.

Het evenement

“Het eigenlijke van een feest zit in de voorbereiding”
(Godfried Bomans, *Korte berichten*)

Een jubileum is een feest en kan dan ook op vele manieren worden ingevuld met een mix van activiteiten. Je kan hierbij denken aan:

- een breugelmaal, mossel-feestijn, barbecue of fijnproeversdiner
- een huldiging van verdienstelijke leden
- een kinder- of jeugdactiviteit
- een concert of optreden
- een toneel- of cabaretvoorstelling
- een eigen muziek-cd of video-opname
- een optocht
- een wandel-, fiets- of autozoektocht
- een huifkarrentocht
- een opendeurdag
- een Vlaamse kermis of volksfeest
- een receptie
- een picknick
- een sporttornooi
- een één- of meerdaagse uitstap
- een galabal of fuif

Ook de historische component van de jubileumviering kan **verschillende vormen** aannemen.

- Met de beschikbare archiefstukken, affiches, foto's en voorwerpen kan je een tentoonstelling samenstellen. Naar vorm bieden zich hier heel veel mogelijkheden aan. De keuze voor een tentoonstelling voor een groter publiek of een voor de leden en oud-leden op de dag van de feestelijkheden zelf bijvoorbeeld, legt al in belangrijke mate de teneur en inhoud vast. Over de organisatie en de inrichting van een (web)tentoonstelling meer in het laatste hoofdstuk.
- Een andere mogelijkheid is de publicatie van een boek (zie hoofdstuk 4). Aan deze optie zijn echter behoorlijk wat voorwaarden verbonden van zowel financiële als technische aard, naast de nood aan een vlotte pen, voldoende functionele historische bagage en de aanwezigheid van voldoende archief- en documentatiemateriaal om een uitgebreide historiek te kunnen schrijven. Dat laatste kan dan weer worden opgevangen indien de vereniging kiest voor een fotoboek. Een volledig boek uitgeven, of het nu in eigen beheer (printing-on-

demand) of via een uitgeverij gebeurt, is voor veel verenigingen echter een (te) zware opgave. De drie volgende opties bieden misschien wel een meer dan aanvaardbaar alternatief.

- Een brochure kan je beschouwen als een goedkopere en inhoudelijk minder uitgebreide versie van een boek. Het aantal bladzijden is beperkt, de redactionele inspanning is kleiner en de kostprijs heeft men beter in de hand. Alle combinaties van tekst en illustraties blijven mogelijk, evenals de verschillende druktechnische procedés.
- Samenwerking met derden kan eveneens een alternatief zijn voor de uitgave van een eigen boek of brochure. Sommige tijdschriften publiceren themanummers en de volledige historiek van een vereniging kan stof voor een interessant nummer opleveren. In dat geval worden het werk en de financiële inspanning vergemakkelijkt. De technische expertise ligt immers bij de uitgever van het tijdschrift, bijkomend kan gebruik worden gemaakt van een bestaand distributiekanaal en moet de vereniging dus enkel instaan voor het inhoudelijke aspect. Nog een stap verder is het publiceren van de historiek als een al dan niet uitgebreid artikel in een tijdschrift of jaarboek. De voordelen zijn identiek als in

het geval van een themanummer maar het prestige van een eigen publicatie ontbreekt hier natuurlijk volledig.

- Een vooral financieel interessante formule is de verwerking van de historische terugblik op de eigen website. Eerder beknopte teksten zijn hier gebruikelijk, maar indien gewenst kan ook een meer uitgebreide tekst worden opgenomen, al dan niet in een bijlage als PDF-bestand. Ook foto's en ander audiovisueel materiaal kunnen rechtstreeks in de webpagina's worden opgenomen.
- Een (ietwat verouderde) variant op de website is de uitgave van een cd-r of dvd, een statische lowcostoplossing die wel een zekere expertise veronderstelt, maar minder dan voor een website. De gebruikte programmatuur kan in dat geval immers worden afgestemd op de kennis van de ontwerper en dus variëren tussen een eenvoudig maar degelijk pakket en een volledig uitgewerkt interactief programma op maat. Zelfs met een minimum aan middelen zijn de mogelijkheden hier legio. Een fotocollectie (inclusief gefotografeerde affiches, vlaggen of andere voorwerpen) kan verwerkt worden in een slideshow (er zijn tientallen programma's online beschikbaar) maar kan evengoed gebruikt worden om een tekst over de geschiedenis van de vereniging te illustreren. Een video- of geluidsopname kan voor een sfeerbeeld zorgen en lijsten of score-overzichten kunnen in een rekenblad worden bijgevoegd. Een introductiepagina rondt het geheel af en geeft informatie over de huidige werking, de contactadressen en andere nuttige gegevens, al dan niet gericht op het rekruteren van nieuwe leden.
- In een academische zitting en zelfs in een tafelrede kan een beknopte historiek van de vereniging worden verwerkt. In noodgevallen is dat zelfs de beste oplossing, bijvoorbeeld wanneer er een schrijnend tekort aan archief of documentatie was of de tijd ontbrak voor uitgebreid onderzoek. Een debat of een panelgesprek kunnen eveneens een alternatief bieden.
- Historische wandelingen en fietstochten zijn in, maar niet altijd evident of relevant voor elke vereniging. Desondanks zijn er soms toch mogelijkheden. Zo kan een harmonie een tocht langs kiosken en concertzalen organiseren, kan een koor een orgelroute samenstellen of kan een literaire vereniging belangstellenden rondleiden langs de grafzerken van schrijvers en poëten. Een voorbeeld. De Gentse Orde van Advocaten dokterde ter gelegenheid van haar tweehonderdjarig bestaan een uitgebreide wandeling uit die je langs tal van locaties voert die een - soms verrassende - band hebben met het beroep van advocaat. Op de projectwebsite vind je een kort overzicht van hun verschillende invalshoeken. Een mogelijke bron van inspiratie?
- Een (educatief) spel met historische inslag voor kinderen of jongeren kan interesse wekken en misschien zelfs wervend werken. Een voorbeeld uit de sector van de jeugdbewegingen. De **Chiro** lanceerde in het kader van zijn jubileumproject tal van activiteiten, waaronder 'retro'-spelen. Onder de titel 'Levend verleden' werden leden en bezoekers uitgenodigd de oude activiteiten te herbeleven. Om dat te vergemakkelijken werd een set van vijftig spelfiches met

uitleg aangeboden waaruit je een keuze kon maken om zelf een spelnamiddag in elkaar te boksen.

- Je kan op een publieke plaats een gedenkplaat voor de vereniging, de stichter of een markant lid onthullen. Doe je dit in overleg met de gemeente of een andere instantie of organisatie, dan zijn de (gedeelde) kosten voor een dergelijk evenement ongetwijfeld lager dan je denkt. Het levert je in elk geval een blijvende herinnering op aan je jubileumfeest. Voorbeelden hiervan: de 150ste verjaardag van hun naamgever door de Kunstkring Arnold Sauwen (Stokkem) en 100 jaar Handboogschutters Concordia (Peer).
- Van een totaal andere aard is het aandenken dat sommige verenigingen laten maken ter gelegenheid van hun jubileum, gaande van bedrukte T-shirts en speciale jubileumkentekens over glazen en borden tot beeldjes en wandversiering. Ook in dit geval kan creatief worden omgesprongen met het erfgoed van de vereniging. Je kan bijvoorbeeld gebruik maken van het oorspronkelijke logo of motto van de vereniging, een afbeelding van de oude vlag, het wapenschild of een ander typisch memorabel stuk. Een oude affiche, een foto of de frontpagina van het eerste verenigingsblad kunnen gereproduceerd worden op klein of groot posterformaat. Je kan een herinneringsmedaille ontwerpen of een diploma van de vereniging laten herdrukken, al dan niet gepersonaliseerd. Harmonies, fanfares en brassbands (de zogenaamde Hafabra's) kunnen enkele stukken uit hun muzikale geschiedenis heruitbrengen op cd. Het is duidelijk dat ook hier veel mogelijkheden zijn.

Voor al deze activiteiten is voldoende voorbereidingstijd essentieel. Over het bijeenbrengen van de gegevens uit archiefmateriaal en het eventueel samenstellen van een tentoonstelling of het schrijven en uitgeven van een boek gaat de nodige tijd. Zelfs een jaar kan dan heel kort lijken. In een volgende paragraaf komen we hier op terug.

In de marge van dit historisch gebeuren vermelden we nog twee zaken.

Ten eerste is er de toekenning van het adjectief 'Koninklijke' aan een vereniging. Daarvoor komen enkel de verenigingen met een dienststaat van minimum 50 jaar in aanmerking. Om de eretitel te mogen gebruiken, moet een vaste procedure worden gevolgd. De eerste stap is een brief naar het kabinet van de koning (Hertogstraat 2, 1000 Brussel) waarin de titel wordt aangevraagd. Daarbij moeten enkele bewijsstukken (bijvoorbeeld statuten, briefwisseling en verslagen) worden gevoegd, waarna de hele procedure in gang wordt gezet en de nodige formulieren worden toegestuurd. Aangezien ook de diensten van het provinciebestuur hierin een rol spelen, kan je daar voor nadere inlichtingen terecht. De brevetten worden, na goedkeuring door het kabinet van de koning, doorgestuurd naar de provincie, waar de gouverneur eenmaal per jaar op een kleine receptie de titels uitreikt. Het spreekt voor zich dat deze aanvraag niet verplicht is en dat de toekenning van de titel enkel op initiatief van de vereniging gebeurt.

Op de tweede plaats kunnen **nationale eretekens** worden verleend aan bestuursleden met een lange staat van dienst. Hiervoor dient een procedure te worden opgestart via de dienst protocol van de verschillende federale openbare diensten (informatie over de contactgegevens is online beschikbaar) waar de aanvraag moet worden ingediend, waarna het hele parcours van nationale en lokale overheden wordt doorlopen. De toegekende eretekens veronderstellen in elk geval een langdurig engagement als bestuurslid. De gehanteerde termijnen zijn dan ook niet min.

Aan erevoorzitters, voorzitters, secretarissen en schatbewaarders evenals muziekleiders, toneelleiders en koorleiders kunnen, op voorwaarde dat ze sinds minstens 15 jaar effectief een van deze functies uitoefenen, volgende eretekens worden toegekend:

- na 25 jaar dienst: zilveren medaille in de Kroonorde
- na 30 jaar dienst: gouden medaille in de Orde van Leopold II
- na 35 jaar dienst: gouden medaille in de Kroonorde
- na 40 jaar dienst: zilveren palmen in de Kroonorde
- na 50 jaar dienst: gouden palmen in de Kroonorde

De ondervoorzitters, commissarissen en bestuursleden of diegenen die een andere erefunctie in de vereniging bekleden, komen onder de dezelfde voorwaarden in aanmerking voor de volgende eretekens:

- na 40 jaar dienst: zilveren medaille in de Orde van Leopold II
- na 50 jaar dienst: zilveren medaille in de Kroonorde
- na 55 jaar dienst: gouden medaille in de Orde van Leopold II
- na 60 jaar dienst: gouden medaille in de Kroonorde, zilveren of gouden palmen in de Kroonorde (volgens bewezen diensten)

Ook voor tal van andere types van verenigingen zijn dergelijke tabellen opgemaakt (meer info vind je op de website). Deze bevoegdheid werd na de vorige staatshervorming (2003) doorgeschoven naar de gemeenschappen, maar echt duidelijk was de nieuwe procedure niet. Het oorspronkelijke (federale) reglement werd herzien en tussen 2009 en 2012 werden de regels gemoderniseerd. Net zoals bij het verwerven van het brevet van 'Koninklijke', moet de tijdsfactor hier extra in het oog worden gehouden. Het doorlopen van alle beslissingsniveaus vraagt veel tijd. Het tijdig in gang zetten van de procedure is dan ook van cruciaal belang. De eretekens worden trouwens ook maar op twee vaste dagen per jaar door de gouverneur uitgereikt. De toekenning van het ereteken na het jubileumjaar zou minstens een gedeelte van de glans van het evenement wegnemen.

Planning en samenwerking

Een jubileumviering is en blijft een tijdrovende en arbeidsintensieve activiteit, zeker indien alle werk dient te gebeuren door vrijwilligers. Naast het werk aan het historische project, zijn er immers ook nog de taken met betrekking tot de praktische organisatie. Denk onder meer aan het vinden van een geschikte locatie, het aankopen, huren of in bruikleen vragen van stoelen, podia, videoschermen en tentoonstellingspanelen, het aanvragen van de nodige vergunningen en subsidies, het contacteren van sprekers, het benaderen van uitgeverijen en drukkerijen en de onderhandelingen met sponsors. Kortom, een jaar voorbereidingstijd zal in veel gevallen te weinig blijken. Een goede planning is dan ook noodzakelijk om tijdnoed te voorkomen. Een handig hulpmiddeltje hierbij is de subsidieaanvraag die elke vereniging in deze omstandigheden zou moeten opmaken voor de provincie of de gemeente. Die aanvragen volgen een vrij strak schema en bevatten eigenlijk alle essentiële vragen die een vereniging zich moet stellen bij de voorbereiding van een groot evenement. We overlopen kort het planningsproces aan de hand van deze algemene checklist:

- Geef de precieze omschrijving van het voorgestelde project.
- Wat wil je met het project bereiken?
- Wie wil je met het project bereiken?
- Hoeveel mensen wil je bereiken?
- Stel een communicatieplan op voor het project. Welke kanalen worden gebruikt om de doelgroep te bereiken en te betrekken in de uitvoering van het project?
- Welke werkwijze en onderzoeksmethode wordt gevolgd bij de realisatie van het project?
- Welke andere actoren zijn inhoudelijk en/of financieel bij de realisatie van het project betrokken?
- Wat is de fasering en de timing voor de uitvoering van het project?
- Wie doet wat?

In de eerste vragen wordt gepeild naar de doelstellingen en de inhoud van het evenement. Van belang daarbij is het kunnen formuleren van wat men met zijn project hoopt te bereiken, wat de motivatie is om een (in dit geval) historisch luik te organiseren en wat de culturele meerwaarde is die men zal kunnen aanbieden. Nauw verbonden daarmee zijn de vragen over uitstraling en bereik. Een omschrijving van de doelgroep en haar potentiële omvang moet immers een duidelijke indicatie geven van zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve impact die men wil realiseren. De omzetting van die drie punten in praktische doelstellingen vertaalt zich vervolgens in een programmaschema of een gedetailleerd overzicht van de activiteiten. Dat schema zal bij de start van de voorbereiding uiteraard slechts rudimentair kunnen ingevuld worden en verder afgewerkt worden naarmate de voorbereiding vordert.

Het antwoord op deze vier vragen levert je het basisconcept op. In het geval van een uitgebreid project is het dan ook logisch dat het bestuur en de leden van een vereniging die zaken geruime tijd (wat hier betekent een tot twee jaar) voor de geplande viering hebben besproken en op haalbaarheid hebben gecontroleerd.

Na de opstelling van het draiboek is het tijd voor de concrete uitwerking. De to-do lijst wordt (idealiter) systematisch afgewerkt en op de achtergrond wordt permanent een tijdschema bijgehouden. Werkwijze en timing voor zowel het communicatieplan, de inhoudelijke afwerking en de financiering als de organisatorische componenten worden hier samengebracht en op elkaar afgestemd. Uit dat alles moet uiteindelijk een gezonde realiteitszin blijken.

De grote variatie in mogelijke concepten, gecombineerd met lokale omstandigheden maakt het helaas onmogelijk om op beknopte en toch volledige wijze per genre een specifieke checklist op te stellen. Wel werd een fictief voorbeeld opgenomen in de paragraaf 'Voorbeelddossier historische projecten'. Daarin werden zowel de praktische regelingen als de inhoudelijke uitwerking opgenomen.

Een vereniging kan ook ondersteuning en advies vragen bij het opstellen van een planning en het uitwerken van een evenement. Hierbij verwijzen we in de eerste plaats naar de provincies en gemeenten, waar de erfgoedconsulent of cultuurbeleidscoördinator over expertise beschikt om de nodige informatie te geven, telkens aangepast aan de aard van de vereniging en van het evenement, rekening houdend met de lokale regelgeving en mogelijkheden. In tweede lijn kan je ook advies vragen aan de koepelorganisaties en de regionale of thematische steunpunten. Een voorbeeld hiervan is het Forum voor Amateurkunsten vzw en zijn lidorganisaties zoals Opendoek vzw voor het amateurtheater of Koor & Stem vzw ter ondersteuning van het koorwezen en de zangcultuur in Vlaanderen. Ook zij bieden begeleiding bij het opbouwen van een project en bij het aanvragen van eventuele subsidies. Een ander voorbeeld is Vlas vzw (Vlaamse Traditionele Sporten), die

vooral de belangen van schutter- en bolderclubs verdedigt. Vlas werkt met provinciale koepels, brengt in Limburg 56 clubs samen en in Brabant 32, en belooft in zijn jongste beleidsplan (2013-2016) zich te zullen inzetten voor het preservareren en valideren van het immaterieel erfgoed van de sector. Dat laatste is, gezien de context van de Vlas-leden, veruit de interessantste keuze. Je kan natuurlijk ook altijd hulp vragen aan een van de vele bewaarinstellingen in Vlaanderen, van de lokale heemkundige kringen tot de grotere regionale instellingen zoals ADVN, Amsab-ISG, KADOC-KU Leuven en het Liberaal Archief. Last but not least kan ook de eventuele eigen koepelorganisatie van de vereniging voor advies en praktische tips zorgen.

Financiële en logistieke ondersteuning

“Begroting:
een methode om zich zorgen te maken
nog vóór het geld wordt uitgegeven,
in plaats van daarna”
(Voltaire)

Gezien de eerder beperkte financiële middelen van vele verenigingen, is alle steun steeds welkom. Gemeentelijke of provinciale subsidiëring, sponsoring door bedrijven, steun van andere verenigingen of de koepelorganisatie, private mecenasen ... - veel is mogelijk maar vraagt de nodige en tijdige aandacht. Het strikt naleven van de nodige procedures en formaliteiten, met nadruk op de indientermijnen die dikwijls streng worden toegepast, is noodzakelijk. We beperken ons hier tot de **overheidssteun**.

Voor een jubileumviering is in vele gemeenten een kleine premie voorzien. Het bedrag varieert per gemeente, maar is zowat de makkelijkst verdiende subsidie die de vereniging kan krijgen.

Indien we de gemeenten Overijse en Overpelt hier als voorbeeld nemen, zien we volgende premies: Overijse voorziet € 125 voor een 10-jarig jubileum, € 375 voor 25 jaar, € 500 voor 50 jaar en € 620 voor 75 jaar en meer. De gemeente Overpelt voorziet € 250 voor het 25-jarig bestaan en voor elk volgend jubileum van een bijkomende 25 jaar en biedt daarbovenop een feestelijke ontvangst met receptie op het stadhuis aan. Sommige gemeenten laten hun subsidies afhangen van de doelgroep van je activiteit. Zo zal Kalmthout voor interne activiteiten € 25 uitkeren voor 25 jaar tot € 100 voor een 100-jarig bestaan. Nodig je echter de hele gemeente uit en niet enkel je leden, dan voorziet de gemeente € 125 bij je 25-jarig bestaan en € 600 bij je eeuwfeest. Nog andere, zoals Bilzen, werken met een globale pot en

IMPERIAL

PRODUCTS N.V.-S.A.

1906

1956

NUT en VERMAAK - NIJ en VERMAAK - N.S.B. SCHEFFEN-BEHELD

Jubeltornooi

Ter gelegenheid van het 50' Jungs bestaan

Bepanning der deelnemende groepen

19 JANUARI

«DE WARE VRIENDEN»
«MENSEN in PENSIOEN»

20 JANUARI

«DE VERVOEDING»
«De VREEMDE GAST»

22 FEBRUARI

«VOLVAESING»
«Tranen over TER LINDEN»

24 FEBRUARI

«JAAL EN VERHEID»
«Een INSPECTEUR voor U»

21 MAART

«IDENTVOODING»
«De TERUGKEER van J. HAISYS»

28 MAART

«DE VRIENDENRING»
«BOMEN STERVEN STAANDE»

Op ZONDAG 8 APRIL 1956

Jubelvertoning van «NUT en VERMAAK» N.S.B.

Max het jaar gekende week

«KINDEREN VAN ONS VOLK»

Score in 3 weken - van 6.000000

Alle opvoedingen gaan door in het land «BRISSEL» Deelnemers 4 Schonen

Deuren : 19.30 uur

Doek 20 uur

PRIJZEN DER PLAATEN : 1° 10 F gewonnen - 2° 10 F niet gewonnen

ARCHIEFADICHTEN : Vraag de eerste vertoningen 400 F op de plaatsen van 10 F - Al te komen voor 1 JANUARI 1956

verdelen die over de verenigingen via een uitgebreid puntensysteem. Zoveel gemeenten, zoveel vormen? (cijfers 2013)

Voor het subsidiëren van een (historisch) evenement staan vervolgens verschillende kanalen open. Sommige gemeenten voorzien, bovenop de gewone jaarlijkse werkingssubsidies, bijkomende subsidies voor eenmalige of uitzonderlijke evenementen. Op de website vind je alvast een hele reeks contactadressen en nuttige links. De Vlaamse Gemeenschap verleent eveneens subsidies voor evenementen, zowel rechtstreeks via de betrokken departementen (bv. Jeugd of Cultuur) als onrechtstreeks via de steunpunten en regionale organisaties (cf. opnieuw het Forum voor Amateurkunsten of BLOSO voor de sportverenigingen).

Bedragen zijn in al die gevallen wisselend aangezien zij meestal gekoppeld worden aan de totale begroting van het evenement en beperkt worden door het beschikbare budget van de subsidiërende overheid. Het tijdig aanvragen en nakijken van de vereisten waaraan een evenement moet voldoen, is dan ook noodzakelijk.

De steun van overheidswege dient echter niet steeds uit geld te bestaan. De provincies en vele gemeenten hebben bijvoorbeeld een uitleendienst, waar materiaal zoals podia, geluidsinstallaties en tentoonstellingsmateriaal ter beschikking staat van de verenigingen. Een tijdige aanvraag kan hier wonderen doen voor de begro-

ting van het evenement. Maar dat is niet alles. In overleg met de verenigingen kan de gemeente bijvoorbeeld ook optreden als sponsor voor specifieke onderdelen van het evenement. Voorbeelden zijn hierbij voldoende bekend:

- organisatie of financiering van de openingsreceptie van een tentoonstelling of boekvoorstelling
- instaan voor de onkosten van het drukwerk voor affiches en publiciteitsmateriaal
- ter beschikking stellen van een zaal of terrein
- toekennen van een trofee of herdenkingsmedaille
- verlenen van een renteloze lening
- voorzien in transport en verhuis
- verzenden van uitnodigingen en publiciteit
- ter beschikking stellen van personeel op de dag van het evenement

Een voorbeeld uit Hasselt

Het Stadsmus Hasselt heeft als Stedelijk Museum een erg participatieve visie op zijn werking. In het kader van de 'Tuincafé-projecten' van het museum kunnen Hasseltse verenigingen een platform krijgen, onder meer naar aanleiding van een jubileumviering. Het Stadsmus stelt in principe enkel de ruimte ter beschikking, in de praktijk blijkt dat het museum inhoudelijk en/of logistiek doorgaans meewerkt. Dat garandeert een minimum aan controle op de affiniteit van de activiteit met Hasselt en met Het Stadsmus. Bovendien draagt het bij tot de kwaliteit van de presentatie en de inhoud. Naar aanleiding van hun 100-jarig jubileum heeft het Stadsmus in 2008 meegewerkt aan een tentoonstelling van de Koninklijke Koloniale Vereniging van Limburg. Uit het jaarverslag 2008:

"Hasselt in Congo, 30 mei tot 25 juni, in samenwerking met de Koninklijke Koloniale Vereniging van Limburg.

Honderd jaar geleden nam de Belgische Staat het beheer van Congo over van koning Leopold II. De Koninklijke Koloniale Vereniging van Limburg presenteerde samen met Het Stadsmus enkele Hasselaren die, tussen 1908 en 1960, in Belgisch Congo hebben gewerkt. Hun verwezenlijkingen werden gekaderd in de structuren van onze toenmalige kolonie. Het geheel werd opgefleurd met historische kaarten, gebruiksvoorwerpen en muziekinstrumenten van verschillende Afrikaanse bevolkingsgroepen. Foto's van Hasselaren toonden hoe het leven was in een wereld ver van de Demerstad. Ex-kolonialen verenigden zich eenmaal terug in België. Affiches, foto's en programmaboekjes uit Het Stadsmus en het stadsarchief Hasselt tonen aan dat deze verenigingen ook heel actief waren in Hasselt. Een 300-tal bezoekers kwam specifiek voor deze tentoonstelling."

Al deze zaken zijn uiteraard weer lokaal bepaald en dienen met de bevoegde administratie te worden geregeld. Een **praktische handleiding**, zowel vanuit het standpunt van het gemeentebestuur als dat van de verenigingen, werd in 2001 uitgegeven door de Koning Boudewijnstichting.

Het spreekt voor zich dat ook voor andere activiteiten analoge ondersteuning mogelijk is, zowel inhoudelijk als financieel en logistiek. Een mooi voorbeeld hiervan is **Erfgoeddag**, een jaarlijks evenement in heel Vlaanderen dat georganiseerd wordt door FARO (waarover verder meer) en door de gemeentelijke cultuurdiensten of erfgoedcellen verder wordt begeleid en ondersteund. Ook voor andere erfgoedinitiatieven kunnen verenigingen in veel gevallen op de nodige goodwill rekenen en hulp inroepen indien nodig.

Tegenover die financiële steun staan uiteraard ook de nodige **financiële verplichtingen**. Meest bekend is SABAM, waar een vergoeding voor auteursrechten moet worden betaald voor elk gebruik van muziek. Een voorbeeldfiche voor aangifte van een gewoon evenement vind je op de webpagina van dit project, maar afhankelijk van het soort evenement dat wordt georganiseerd (bv. sportmanifestatie, tentoonstelling of eetfestijn) bestaan nog vele andere tarieven en bijbehorende formulieren. Hiervoor kan contact opgenomen worden met een regionaal kantoor van SABAM. Minder bekend maar even belangrijk is SOFAM, een dienst die dezelfde inningen verricht voor de visuele sector. Indien bijvoorbeeld fotomateriaal wordt gebruikt, is het aangewezen om ook dit reglement eens door te nemen. Daarnaast zijn er nog de eventuele vergunningen die aangevraagd moeten worden. De modaliteiten hiervoor worden doorgaans op gemeentelijk niveau geregeld en moeten dan ook bij de gemeentelijke administratie worden opgevraagd. In hoofdstuk 4 komen we daar op terug.

Publiciteit

Een noodzakelijke component van de organisatie van een jubileum, zoals van elk evenement uiteindelijk, is de promotie en de publiciteit.

De bekendmaking van de activiteiten kan gebeuren door:

- aankondigingen in de lokale media (bv. persberichten en advertenties). Zoek hierbij naar een originele nieuwe invalshoek om de aandacht van de media te krijgen;
- eigen promotiemateriaal (bv. folders, vouwblaadjes, affiches en nieuwsbrieven). De promotie dient om het publiek te stimuleren aan de activiteit deel te nemen;
- een eigen website en/of Facebookpagina en de online-evenementendatabanken

Niet alleen de manier waarop het evenement wordt bekendgemaakt, is van belang. Ook het moment waarop dat gebeurt, moet goed worden gepland: niet te laat, maar zeker niet te vroeg. Een goed uitgewerkt communicatieplan is immers essentieel voor het gehele project. Het geeft een gedetailleerd overzicht van acties die ondernomen moeten worden om het doel te bereiken:

- Doelgroep: maak een onderscheid tussen het grote publiek en het doelpubliek, de leden en de niet-leden.
- **Kanalen:** via welke weg wil je de doelgroepen bereiken?
  - (elektronische) mailing, folders, persoonlijke uitnodigingen
  - website en digitale nieuwsbrief
  - Facebook en andere sociale media
  - via de lokale, regionale en eventueel nationale pers (radio, televisie, kranten ...). De eerste taak van de vereniging hierbij is het opstellen van een duidelijk en beknopt persbericht (een A4'tje is een maximum), waarin naast een korte inleiding alle praktische informatie (de 5 W's: wie, wat, waar, wanneer, waarom) is opgenomen. Die tekst stuur je naar alle instanties waar je een vermelding hoopt te krijgen. Het is opnieuw heel belangrijk dat dit tijdig gebeurt. Sommige periodieken verschijnen immers driemaandelijks en een inzending twee maanden voor het jubileumfeest loopt dan uiteraard het risico slachtoffer te worden van de periodiciteit. De lokale pers (inclusief de gratis huis-aan-huisbladen), regionale edities van kranten en vaktijdschriften vormen een eerste groep. Lokale televisie en radio zijn door de band genomen ook steeds bereid om het jubileum aan te kondigen. Met deze media en organisaties kan ook gesproken worden over een verslag van het evenement of, in het beste geval, een korte reportage waarin ook de historiek van de vereniging aan bod komt. Een overzicht van contactpersonen en organisaties is terug te vinden in bijvoorbeeld het Media zakboekje, maar ook de dienst Cultuur van het provinciebestuur en de erfgoedcellen kunnen hierbij behulpzaam zijn.
  - via andere verenigingen (contactpersonen) of de overheid. De koepel- of moederorganisaties kunnen het jubileum vermelden in de activiteitenkalender van hun tijdschrift of website. Aan zusterverenigingen of verenigingen uit de eigen regio kan hetzelfde worden gevraagd. Ook de overheid stelt kanalen ter beschikking. Op lokaal niveau is er het gemeentemagazine of de website van de gemeente of stad, op Vlaams niveau is er Uit in Vlaanderen, een uitgebreide webdatabank met een handige activiteitenkalender, die je als vereniging zelf kan invullen. Die gegevens worden trouwens door vele gemeenten gedownload om hun lokale evenementenkalender samen te stellen.
  - via verspreidingspunten (folders of affiches in culturele centra of bibliotheken, ontmoetingsplaatsen, handelszaken ...). Veel van die kanalen zijn gratis en dus heel aantrekkelijk.

Benut eerst de eigen kanalen van de vereniging, gaande van verenigingsblad tot website, over strooibriefjes en affiches. Afhankelijk van de opzet van de viering moet een mailing- of distributiesysteem worden opgesteld, met desnoods tientallen leden die gemobiliseerd worden om uitnodigingen te bussen. Het spreekt vanzelf dat ook dezelfde kanalen in aanmerking komen die gebruikt werden om informatie over de vereniging op te zoeken.

- Middelen: welk promotiemateriaal maak je aan - brieven, folders, advertenties, affiches, website ... - en wie is hiervoor verantwoordelijk (wervende tekst, correcte uitnodiging ...)?
- Kostenraming: hoeveel mag de publiciteit en de promotie kosten (sponsors, ruiladvertenties, vermelden logo ...)? Lay-out en afwerking kunnen in eigen beheer (al dan niet met de steun van sponsoring of subsidiëring), met hulp van de koepel of de moedervereniging of via een professioneel bureau indien er voldoende financiële middelen zijn.
- Tijdsplanning: wat moet wanneer klaar zijn?

Het is duidelijk dat de promotiecampagne veel werk en tijd zal opsorpen, maar dit is uiteindelijk goed besteed. Een jubileumviering die onopgemerkt voorbijgaat omdat de buitenwereld gewoon niet op de hoogte was gebracht, is immers een slag in het water die alle gedane inspanningen van hun waarde berooft.

Voorbeeldossier historische projecten

Dit fictieve voorbeeld uit Vlaams-Brabant betreft de jubileumviering van een tooneelvereniging en is gebaseerd op de provinciale standaardaanvraag voor subsidies. De verschillende onderdelen uit het aanvraagdossier zijn, mits kleine of grote wijzigingen, ook van toepassing op andere soorten projecten. Wat je in dit voorbeeldossier vindt, moet je min of meer als een minimum beschouwen. De bedoeling van dit voorbeeld is hulp te bieden bij het opstellen van een goed subsidiedossier. Waaraan moet je denken? Wat is belangrijk om te vermelden? Denk er wel aan dat het inhoudelijke deel gedetailleerd moet zijn uitgewerkt. Dat is hier in onvoldoende mate gebeurd omdat het uiteindelijk om een fictief dossier gaat.

1. Identificatie van de aanvrager

- Naam en coördinaten van de vereniging: Toneelvereniging vzw Het Hoge Woord
  - Naam en coördinaten van de contactpersoon
- > adres, telefoonnummer, e-mailadres, website, rekeningnummer, ondernemingsnummer

2. Gegevens over het project

- *Voorstelling van de aanvrager:*

De vereniging vzw Het Hoge Woord is een amateurtoneelvereniging uit xxx. Ze is lid van Open Doek, de koepelvereniging voor amateurtheater in Vlaanderen (referentie: xxx). De vereniging telt 35 actieve leden en 78 ereleden. Je vindt de statuten van de vzw in bijlage bij dit projectvoorstel.

De werkgroep van het project is samengesteld uit volgende personen:

- voorzitter vzw Het Hoge Woord
- 3 leden van de vzw Het Hoge Woord
- 2 leerkrachten DKO-opleiding woordkunst van de gemeente x
- 2 leden, o.a. de voorzitter, van de heemkundige kring x van de gemeente x

- o een vertegenwoordiger van Het Firmament, landelijk expertisecentrum voor het cultureel erfgoed van de podiumkunsten in Vlaanderen

Indien leden van de werkgroep beschikken over voor het project relevante (professionele) expertise (bijvoorbeeld m.b.t. redactiewerk of lay-out) kan dat ook hier per persoon aangetoond en geëxpliciteerd worden (eventueel met verwijzingen naar publicaties of werkervaring).

- **Projecttoelichting**

Het project omhelst de viering van het 90-jarig bestaan van de vereniging (1924-2014). De vereniging bewaart een sinds de jaren 1970 nauwelijks meer beheerd archief dat ook rijk is aan foto's, toneelteksten, repetitieboeken, promotiemateriaal, rekwisieten, decorstukken enzovoort. De jubileumviering zal resulteren in een gediversifieerd programma, waarbij gekozen is om te vertrekken vanuit het erfgoed van de vereniging.

- o **Heropvoeringen** tijdens seizoen 2014-2015 (data nog te bepalen) van 5 markante toneelstukken uit het rijke verleden van de vereniging: 3 opvoeringen door eigen leden en 2 opvoeringen door leerlingen opleiding woordkunst van Deeltijds Kunstonderwijs
  - samenwerking met docenten lokale opleiding woordkunst van Deeltijds Kunstonderwijs (zowel lagere als middelbare en hogere graden) voor eindproject rond 'vervlogen repertoire' (zie overeenkomst in bijlage)

Het is aangewezen deze samenwerking meer uitgebreid toe te lichten: wat houdt zo'n eindproject in? Wat betekent 'vervlogen repertoire'? Hoe zal de samenwerking verlopen? Wat is de inbreng van de toneelvereniging? Ten slotte is het belangrijk aan te geven hoe het verenigingserfgoed zal aangewend worden bij de heropvoeringen.

- o **Inleidingen** voorafgaand aan elk heropgevoerd stuk: de voorzitter van de toneelvereniging geeft kort (ca. 10 minuten) duiding over de toenmalige context van het toneelstuk
  - samenwerking met de lokale heemkundige kring voor de interpretatie van het historisch bronnenmateriaal in het kader van de heropvoeringen

Het is aangewezen de inhoud van de inleiding toe te lichten: welke aspecten van de geschiedenis van het oude toneelstuk zullen belicht worden? Wordt dit geplaatst in de geschiedenis van de vereniging of ruimer, in de geschiedenis van het culturele leven van de gemeente (bv. politiek, verzuiling, onderwijs, feestcultuur of jeugdwerking)? Zal er vooral ingegaan worden op de verschillen tussen de eertijdse en de hedendaagse opvoering en zo inzicht geboden worden in de evolutie in speelstijlen, interpretatie van het repertoire?
- o **Tentoonstelling** over de heropgevoerde stukken, met historische documenten, objecten en getuigenissen

- samenwerking met de lokale heemkundige kring voor de presentatie en de interpretatie erfgoedstukken in het kader van de heropvoeringen
  - samenwerking met de gemeente voor logistieke ondersteuning tentoonstelling
  - de tentoonstelling is in de foyer van de toneelvereniging, vrij toegankelijk op de avonden van heropvoeringen en tijdens weekenddagen (14-18 uur)
- Het is aangewezen de inhoud van de tentoonstelling toe te lichten: welke soorten erfgoedstukken zullen er getoond worden: affiches, aankondigingen, tekstboeken, rekwisieten, foto's, interviews, persberichten, oude opnames? Op welke aspecten van de historische context van de oude toneelstukken zal de tentoonstelling ingaan (komen speelstijlen, scenografie ... ook aan bod)? Hoe groot is zo'n tentoonstelling?*
- Redactie van een klein **historisch werk** door de lokale heemkundige kring (ca. 60 pagina's), die het verleden van de vereniging analyseert in het breder kader van de evolutie van de gemeente tijdens de 20ste eeuw.

- samenwerking met de lokale heemkundige kring op het vlak van onderzoek (zowel literatuurstudie als onderzoek in gemeente- en verenigingsarchief), interpretatie bronnenmateriaal, mondelinge geschiedenis, redactie historische tekst enzovoort
- het boek zal in druk verschijnen begin 2015 en voorgesteld worden op een gezamenlijke nieuwjaarsreceptie vereniging en heemkundige kring met voorafgaand persconferentie (13 januari 2015)
- het historisch (bronnen)onderzoek, o.a. in eigen archief en collectie, en de verzameling van getuigenissen is gestart begin 2013

Bij een publicatie is het steeds interessant om een werktitel en voorlopig redactieschema in bijlage toe te voegen, zodat de inhoud, structuur en afbakening duidelijk wordt.

- De zoektocht naar de verenigingsgeschiedenis en het betrokken erfgoed zal gepaard gaan met een schoning, selectie, ordening en registratie van archief en collectie. Die actie mondt uit in een **ontsluiting** van het archief en de erfgoedcollectie via Archiefbank Vlaanderen, tegen einde 2014

Hier kan de vereniging in grote lijnen aangeven welke soorten documenten (bv. ledenlijsten, briefwisseling, repetitieboeken en digitale foto's) en objecten (bv. decorstukken en kostuums) bewaard zijn. Hoe groot is het archief en de collectie? Zal de vereniging samenwerken met of advies vragen aan externe erfgoed-specialisten? Waar zal alles bewaard worden na de schoning en verwerking?

- *Toetsing aan de criteria*

- Beoogde doelgroepen

Voor de heropvoeringen (inclusief inleidingen) mikken we op

- de eigen leden, inclusief ereleden en gewezen leden, samen met familie
- de leden van de 2 collega-toneelverenigingen uit de gemeente
- de leden van andere socioculturele verenigen uit de gemeente

- de leden van de collega-toneelverenigingen uit de provincie (en Vlaanderen), aangesloten bij Open Doek, de koepelvereniging voor amateurtheater in Vlaanderen
- alle inwoners van de gemeente en omliggende gemeenten
- leerlingen/studenten deeltijds kunstonderwijs

Voor de tentoonstelling en het historisch boek mikken we bijkomend op

- studenten hoger onderwijs (theaterstudies, erfgoedstudies, geschiedenis)
- lokale/regionale heemkundigen-historici
- leerkrachten uit de gemeente
- geïnteresseerden in en uit het erfgoedveld

Bij deze opsomming is het aangewezen zo concreet mogelijk te zijn (bv. wat is het erfgoedveld waarvan sprake? Wie wordt bedoeld?). Het beoogde doelpubliek dient bovendien ook bereikt te kunnen worden. Een afstemming met het communicatieplan (zie punt 3) is dan ook noodzakelijk.

o Reikwijdte en uitstraling

Het project streeft niet enkel in het beoogde doelgroepenbereik een bovenlokale uitstraling na. Door de combinatie van heropvoering, tentoonstelling en publicatie overstijgt dit project een uitgesproken plaatselijk karakter.

In de publicatie wordt het verleden en het erfgoed van de vereniging in een breder historisch kader van de evolutie van een dorpsgemeenschap in de 20ste eeuw geplaatst. Door een dergelijke benadering van de eigen verenigingsgeschiedenis tracht dit project innovatief en inspirerend te zijn voor gelijkaardige verenigingen in de provincie.

Bovendien wordt het erfgoed van de vereniging niet louter als een verzameling statische relictten beschouwd. De heropvoeringen brengen het opnieuw tot leven, de tentoonstelling schept een historisch kader en de leerlingen/studenten deeltijds kunstonderwijs gaan aan de slag met het oude repertoire.

Door het erfgoed niet enkel te tonen, maar te laten interpreteren door meerdere groepen (heemkundigen, leerlingen, docenten ...) verhoogt dit project de erfgoedbeleving. Dit kan een na te volgend voorbeeld vormen voor gelijkaardige verenigingen in de provincie.

De ordening, bewaring en ontsluiting van het archief en collectie, uitmondend in een registratie in Archiefbank Vlaanderen, zorgt ervoor dat het erfgoed ten dienste wordt gesteld van de brede erfgoedgemeenschap.

Verder verwijzen we graag door naar het communicatieplan ter ondersteu-

ning van de reikwijdte.

In dit stuk is het belangrijk de bovenlokale relevantie van het project voldoende aan te geven. Dit regionale karakter dient niet noodzakelijk (enkel) voort te vloeien uit de inhoud van het project, maar kan ook het gevolg zijn van een aangewende methodiek, een genre van erfgoedontsluiting of een participatie van groepen.

- Werkwijze
  - ordenen, schonen, selecteren, registreren en ontsluiten eigen archief en collectie (2013 - eind 2014)
  - onderzoek: samenbrengen van gegevens uit gemeente- en verenigingsarchieven en literatuur; tegelijkertijd opzetten traject mondelinge geschiedenis: bevraging van historische getuigen of dragers van mondelinge tradities/overleveringen (2013 - mei 2014) (gekoppeld aan oproep in nieuwsbrieven vereniging en partners om relevant materiaal en getuigenissen te verwerven)
  - schematische aanzet tot synthese: verenigingsgeschiedenis in licht van de evolutie van de gemeente tijdens de 20ste eeuw (zomer 2014)
  - selectie toneelstukken voor heropvoering en voor gebruik in eindwerken lokale opleiding woordkunst van Deeltijds Kunstonderwijs en begin repetities (augustus 2014)
  - prospectie tentoonstelling: keuze van toneelstukken voor heropvoering (augustus 2014)
  - selectie tentoonstellingsmateriaal en redactie begeleidende teksten en inleidingen op heropvoeringen (augustus 2014)
  - start communicatie- en promotiecampagne (september 2014)
  - opzetten eerste tentoonstelling (september 2014 - november 2014 - januari 2015 - maart 2015 - mei 2015)
  - heropvoeringen, met tentoonstellingen en inleidingen (seizoen oktober 2014 - mei 2015)
  - redactie boek, selectie iconografie en lay-out (drukklaar november 2014)
  - voorstelling boek op een gezamenlijke nieuwjaarsreceptie vereniging en heemkundige kring, met voorafgaand persconferentie (13 januari 2015)

In dit stuk is het belangrijk de haalbaarheid van het project voldoende aan te geven, evenals aan de subsidiegever duidelijk te maken dat er een duidelijk zicht is op opeenvolging en onderlinge afhankelijkheid van stappen. Een haalbaar tijdsplan ondersteunt enkel maar de kwaliteit van een project(werking).

- Financiële haalbaarheid

- de personeelskosten voor het onderzoek, de ontsluiting van het archief, de voorbereiding van de heropvoeringen, de samenstelling van de tentoonstellingen en de redactie van de inleidingen en het historisch artikel worden gedragen door de inzet van vrijwilligers van de toneelvereniging, docenten/leerlingen van de DKO-opleiding en vrijwilligers van de heemkundige kring
- de kosten voor de realisatie van de heropvoeringen worden gedekt door de eigen middelen van de vzw en de inkomsten uit tickets
- de cultuurdienst van de gemeente verleent haar medewerking door de tentoonstellingen logistiek te ondersteunen: hiervoor maakt de vereniging gebruik van de uitleendienst van de gemeente (*verwijzing naar reglement op gemeentelijke website*)
- de kosten voor de nieuwjaarsreceptie worden gedragen door de gemeente, die in het kader van een jubileum een tussenkomst kan verlenen onder de vorm van drank, versnaperingen en infrastructuur. (*verwijzing naar reglement op gemeentelijke website*)
- de belangrijkste uitgavenposten zijn de kosten voor de druk van het historisch boek en de promotie van het hele project
- de uiteindelijke vormgeving van het boek zal begeleid worden door de heemkundige kring omwille van de eenvormigheid met haar jaarboeken (*zie bijlage voor een voorbeeld*)
- inkomsten worden voorzien uit
  - eigen middelen van de vzw
  - verkoop van tickets
  - verkoop van het boek
  - steun van de gemeente voor een jubileumviering
  - steun van de provincie Vlaams-Brabant

Gedetailleerde begroting, gebaseerd op een raming van inkomsten en uitgaven met behulp van al bekomen prijsoffertes (*zie bijlagen*)

BEGROTING

UITGAVEN	Euro
druk boek (kleur, 60 pag., 200 stuks, incl. opmaak-lay-out)	3.000
communicatie en promotie (affiches, folders, persconferentie)	1.000
werkingskosten onderzoek (materiaal, verplaatsingen, kopies)	1.000
kosten schoning en ordening archief (o.a. zuurvrije dozen)	500
verzendkosten presentexemplaren (30 exemplaren)	250
verzekeringskosten tentoonstelling	250
kosten tentoonstellingsinfrastructuur (uitleendienst)	pro memorie
kosten heropvoeringen	5.000
kosten receptie (subsidie jubileumviering)	400
personeelskosten	pro memorie
TOTAAL	12.400
INKOMSTEN	
verkoop exemplaren boek aan voorintekensprijs (100 exemplaren)	2.000
verkoop exemplaren boek aan normale prijs (50 exemplaren)	1.250
steun gemeente receptie (subsidie jubileumviering)	400
steun gemeente infrastructuur tentoonstelling (uitleendienst)	pro memorie
geschatte inkomsten uit tickets voor heropvoeringen	3.000
eigen inbreng van de vereniging	2.000
TOTAAL	8.650
Gevraagde provinciale subsidie	3.750

- Verwachte resultaten en effecten
  - bevorderen van de bredere bekendmaking van de waarde en de betekenis van podiumkunstenerfgoed, bij een veelheid aan actoren: niet alleen bij de behouders van dergelijk erfgoed in de toneelvereniging zelf en hun leden, maar ook bij personen uit het heemkundige en onderwijsveld
  - vergroten van de erfgoedbeleving door deelname aan heropvoeringen, door deelname aan publieksbemiddelende activiteiten en door betrokkenheid maatschappelijk ingebedde verenigingsgeschiedenis
  - ontwikkelen van vernieuwende historische inzichten in de rol van het socio-culturele middenveld in een landelijke gemeente
  - informatie over en toegang tot verenigingserfgoed aanbieden, door duur-

- zame ordening en ontsluiting van archief en collectie
- toegankelijk maken verenigingserfgoed tijdens tentoonstellingen.

Tracht bij dit aspect het te verwachten resultaat duidelijk af te bakenen. Vertrek hierbij niet vanuit de vraag "Wat willen we doen?", maar wel vanuit de vraag "Wat willen we met dit project bereiken?". Dit vertaalt zich best ook in een taalgebruik aan de hand van werkwoorden zoals vergroten, verkleinen, ontwikkelen, vestigen, verbeteren en verrijken.

- Mate waarin de doelstellingen passen binnen het provinciaal erfgoedbeleid
Na het lezen van het provinciaal erfgoedbeleidsplan, blijkt dat het project op verschillende domeinen aansluit bij de provinciale beleidsopties. Door de ontsluiting van het archief en de collectie draagt het project ertoe bij om het erfgoedlandschap in kaart te brengen (*zie beleidsplan, p. xxx*). De publicatie is een voorbeeld bij uitstek van toegepast onderzoek (*zie beleidsplan, p. xxx*), die niet enkel historici, heemkundigen en erfgoedactoren zal aanspreken, maar ook een brede groep geïnteresseerden uit de gemeente en uit de toneelverenigingswereld.

Dit project verhoogt de erfgoedparticipatie (*zie beleidsplan, p. xxx*) door het verenigingserfgoed door diverse doelgroepen te laten beleven. Bezoekers van voorstellingen, leden van de heemkundige kring, leerlingen (en hun gezinnen) van het DKO zullen op diverse manieren bij het verleden en het erfgoed van de vereniging betrokken worden. Op die manier wordt erfgoed betekenisvol.

Wees hier kort en to the point. De subsidieverstrekker is op de hoogte van zijn eigen beleidsplan: argumenteer dus eerder bondig waarom het project beantwoordt aan beleidsdoelstellingen dan de beleidsdoelstellingen zelf over te nemen.

- Innoverend karakter
  - benadering van lokale verenigingsgeschiedenis, o.a. de tot nu toe nauwelijks onderzochte relatie tussen het verleden van een amateurtoneelvereniging en de gemeentegeschiedenis
  - samenwerking tussen verenigingsleven, onderwijs en heemkundigen: brede betrokkenheid
  - combinatie van statische tentoonstelling verenigingserfgoed en dynamische heropvoeringen
  - aandacht voor het niet-materiële erfgoed (opvoeringstechnieken, speelstijlen, historische anekdotes), die steeds de magie van de theaterwereld hebben uitgemaakt

Het innovatieve karakter dient niet noodzakelijk (enkel) voort te vloeien uit de inhoud van het project, maar kan ook het gevolg zijn van een aangewende methodiek, een genre van erfgoedontsluiting of een participatie van groepen. Bo-

vendien kan het project innovatief zijn in het kader van een bepaald domein (in casu toneelverenigingsleven), ook al is het in andere domeinen al toegepast.

3. Communicatieplan

- Aankondigingen via verschillende kanalen
  - gemeente: website en informatieblad
  - regionale kanalen van de gemeentelijke cultuurdienst, o.a. Uit-databank
  - seizoensfolder toneelvereniging: verspreid in lokale openbare bibliotheek, cultureel centrum, sport- en jeugdcentra, bevriende verenigingen uit gemeente/regio
  - Open Doek: aankondiging op website en in nieuwsbrief; verspreiding binnen amateurtoneelwereld, regionaal en landelijk
  - heemkundige kring: aankondiging in nieuwsbrief en tijdschrift; verspreiding in heemkundewereld, lokaal, regionaal en landelijk
  - pers: dag-, week- en advertentiebladen, regionale radio en tv
  - persconferentie voor dag-, week- en advertentiebladen, regionale radio en tv
  - folder van boekpublicatie ook versturen naar bibliotheek, documentatiecentra, heemkundige kringen ... in de regio

Deze opsomming dient uiteraard afgestemd te zijn op de beoogde doelgroepen

4. Return voor de provincie

- logovermelding op promotie- en communicatiemateriaal: tentoonstelling, publicatie, seizoensfolder, publicatiefolder, persconferentie ...

Jubileum als startpunt

De dag na de jubileumviering blijkt iedereen ongetwijfeld tevreden terug, maar gaat vervolgens weer over tot de orde van de dag en vervalt in de oude routine. In naam van de jonge generatie binnen de vereniging (die ooit het volgende jubileum zal organiseren), van onderzoekers en alle andere geïnteresseerden, pleiten we hier voor enkele wijzigingen in die doordeweekse werking.

Nu een belangrijk deel van het onderzoekswerk is verricht en het erfgoed van de vereniging (gedeeltelijk) bij elkaar is gebracht, zou het jammer zijn dit opnieuw verloren te laten gaan. Uitgeleende stukken die weer naar de (privé-)eigenaar moeten, kunnen gekopieerd of gescand worden, ook foto's gaan onder de scanner, museale stukken worden gefotografeerd, enzoverder. Er moet ook gedacht worden aan een vorm van registratie waardoor die private stukken doorheen de tijd zo

goed mogelijk gevolgd kunnen worden. Met andere woorden, tijd voor een ernstig gesprek binnen het bestuur over de organisatie van een eigen archief. In de praktijk kies je een of meerdere vertrouwenspersonen die vanaf dan oog zullen hebben voor de praktische verwerking en klassering van het archief. Zij zijn verantwoordelijk voor het permanente overzicht van de verenigingsstukken die niet in een archief opgeborgen werden maar op dagelijkse basis gebruikt worden, en voor de verwerking van nieuw erfgoedmateriaal. Tezeldertijd zijn goede afspraken van cruciaal belang: wat gebeurt met het erfgoed als de vereniging ontbonden wordt? Wat in geval van wisseling van secretaris of archivaris? Waar ligt de grens tussen privaat archief en verenigingsarchief? Waar een groot deel van dit hoofdstuk tot nog toe duidelijk inspeelde op de oudere verenigingen met een zekere historie en dus een enig archiefbezit, gelden deze bedenkingen voor alle verenigingen, ook al moeten ze hun eerste verjaardag nog vieren. Duidelijkheid, continuïteit en zorgvuldigheid zijn essentieel indien men zijn steentje wenst bij te dragen tot de erfgoedzorg in het algemeen en tot de culturele rijkdom van de vereniging in het bijzonder.

Verenigingen staan gelukkig niet alleen voor deze taak. Literatuur of een bezoek aan een archiefinstelling kan de nodige basiskennis aanbrengen en met eventueel bijkomend advies kan de vereniging haar erfgoedbeheer verder uitbouwen. Een alternatief is beroep te doen op een bestaande bewaarplaats. Men kan overwegen om een gedeelte van het eigen materiaal af te staan of in depot te geven en er kunnen afspraken worden gemaakt over raadpleegbaarheid, over verdere aanvullingen en dergelijke meer. Verscheidene grote en kleine verenigingen hebben reeds die stap gezet en stonden in hoofdzaak hun oude archief af. 'Oud' is hierbij natuurlijk een relatief begrip: voor de meeste verenigingen valt materiaal van tien jaar geleden al onder het oude archief. Dikwijls beperkt men het archief dat men zelf bewaart tot de lopende zaken en het recente gedeelte dat men om praktische redenen bij de hand wil houden. Het overbrengen van het archief naar een archiefinstelling zorgt in verschillende gevallen nog voor een bijkomende verrijking van het verenigingsarchief. Bestuursleden of oud-bestuursleden beslissen immers dikwijls om dat voorbeeld te volgen en deponeren hun persoonlijke stukken met betrekking tot de vereniging (hoe beperkt in omvang die soms ook zijn) in dezelfde archiefbewaarplaats, waardoor de historische waarde van het bewaarde erfgoed in belangrijke mate toeneemt.

Het grootste voordeel van een dergelijke beslissing heeft uiteraard te maken met de continuïteit. Eenmaal de stukken zijn overgedragen, is er de zekerheid dat bestuurswissels en dergelijke geen impact meer kunnen hebben op het erfgoed van de vereniging. Het materiaal wordt tevens op professionele wijze bewaard en geïnventariseerd, wat een deel van de administratieve werklast van de vereniging wegneemt. Voorbeelden van dergelijke instellingen zijn de vier grote privaatrech-

telijke archiefcentra die samen deze publicatie verzorgden, namelijk het Liberaal Archief, Amsab-ISG, ADVN en KADOC-KU Leuven. Tal van andere thema-archieven vullen dit lijstje aan, een overzicht vind je op de projectwebsite.

Om (bestuurs)leden van verenigingen in dit alles bij te staan, werden de voorbije jaren tal van initiatieven ter ondersteuning van het lokale erfgoedbeheer genomen. Advies- en expertisecentra, kennisknooppunten, steunpunten en netwerkverenigingen schoten als paddenstoelen uit de grond en stelden zich ten dienste van niet enkel de traditionele erfgoedsector maar ook van het verenigingsleven. Hoofdrolspeeler hierbij is FARO - Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw, dat in 2008 is ontstaan uit een fusie van Culturele Biografie Vlaanderen vzw en het Vlaams Centrum voor Volkscultuur vzw. FARO is het overkoepelend steunpunt voor het hele Vlaamse erfgoedveld betreffende het roerend en immaterieel cultureel erfgoed. Onroerend erfgoed ressorteert onder Herita vzw dat op zijn beurt ontstond in 2012 als de fusie van het Coördinatiecentrum Open Monumentendag Vlaanderen, Erfgoed Vlaanderen en het Forum voor Erfgoedverenigingen.

Terug naar FARO. Dit steunpunt verleent advies op maat, organiseert vormings-

momenten doorheen Vlaanderen en wil een informatieknoppunt zijn voor iedereen die met cultureel erfgoed bezig is. Zij organiseren de jaarlijkse Erfgoeddag en houden de Vlaamse Erfgoedkaart zo goed mogelijk up-to-date. Daarnaast zijn een aantal thematische expertisecentra opgericht. Voor immaterieel cultureel erfgoed of ICE (waarover verder meer) kan je terecht bij Tapis Plein vzw, voor digitaal archief bij Packed vzw en voor sociale gebruiken, rituelen en festiviteiten bij het Landelijk Expertisecentrum voor Cultuur van Alledag of LECA, het vroegere Volkskunde Vlaanderen vzw. Er is Resonant vzw voor het muzikaal erfgoed, het Firmament voor de podiumkunsten en je kan ook terecht bij Archiefbank Vlaanderen, Familiekunde Vlaanderen en Heemkunde Vlaanderen. Een volledig overzicht van de expertisecentra evenals alle contactgegevens vind je op de website.

Niet alle sectoren worden hierdoor even goed gedekt, enkele lacunes vallen op:

de migrantenverenigingen, de sportverenigingen en de jongerenorganisaties. Zij beschikken wel over een uitgebreide koepelwerking en kunnen dikwijls daar terecht. Binnen de erfgoedsector zelf begint een ondersteuningsaanbod voor deze sectoren stilaan vorm krijgt. Over erfgoedzorg bij sportverenigingen verwijzen we naar een interessante brochure van de Erfgoedcel Brugge: *Scoor met de sportverhalen van je club!* en naar Archiefbank Vlaanderen. Heemkunde Vlaanderen werkt aan initiatieven voor de sector van de jeugdverenigingen. KADOC-KU Leuven en

Uitsmijter

Traditiegetrouw wordt elk jubileum aan een symbolische 'stof' gekoppeld, die aan de nuchtere cijfers van het jaartal wat glans, kleur en duurzaamheid moet geven. De officiële lijst, zoals gehanteerd door de professionele ceremoniemeesters, omvat de jubilea tot en met 100 jaar. Alle aanvullingen of alternatieve benamingen zijn uiteraard welkom.

1 jaar ⇒ papier

2 jaar ⇒ katoen

3 jaar ⇒ leder

5 jaar ⇒ hout

10 jaar ⇒ tin

15 jaar ⇒ kristal

20 jaar ⇒ porselein

25 jaar ⇒ zilver

30 jaar ⇒ parel

35 jaar ⇒ koraal

40 jaar ⇒ robijn

45 jaar ⇒ saffier

50 jaar ⇒ goud

55 jaar ⇒ smaragd

60 jaar ⇒ diamant

65 jaar ⇒ briljant

70 jaar ⇒ platina

75 jaar ⇒ albast of rhodium

80 jaar ⇒ eik

100 jaar ⇒ ivoor

Amsab-ISG verrichtten belangrijk terreinverkenkend werk voor de migrantenverenigingen, onder meer met het project *Stafkaart van het migrantenmiddenveld en zijn erfgoed in Vlaanderen en Brussel (1830-heden)*, uitgevoerd tussen 2010 en 2013.

De **erfgoedcellen** vormen een afzonderlijke categorie. Die organisaties worden opgericht op basis van een zogenaamd erfgoedconvenant tussen de Vlaamse Gemeenschap en een stad of intergemeentelijk samenwerkingsverband. Zij focussen op het cultureel erfgoed uit de eigen stad of regio in de breedste zin van de term en willen dit toegankelijk maken voor een zo breed mogelijk publiek, hetzij met eigen projecten, hetzij door het ondersteunen van projecten van derden. De erfgoedcellen stimuleren die samenwerking en ontsluiting bovendien via een geïntegreerde aanpak, wat betekent dat ook verenigingen met een erfgoedproject bij hen terecht kunnen. In Limburg zijn in 2013 drie dergelijke cellen actief, in Vlaams-Brabant twee. De komende jaren kan hun aantal toenemen, afhankelijk van de mate waarin gemeenten en overheid nieuwe convenanten kunnen en willen sluiten.

Voor Limburg zijn dit de cellen **Erfgoed Haspengouw** (Bilzen, Borgloon, Gingelom, Heers, Hoeselt, Nieuwerkerken, Riemst, Sint-Truiden, Tongeren en Voeren) en **Mijn-Erfgoed** (As, Beringen, Genk, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren en Maasmechelen); **Hasselt** is een autonome stedelijke cel met uitbreidingsplannen.

In Vlaams-Brabant is er de autonome stedelijke erfgoedcel **Leuven** en de Erfgoedcel **Pajottenland-Zennevallei** (Beersel, Bever, Dilbeek, Galmaarden, Gooik, Halle, Herne, Lennik, Liedekerke, Pepingen, Roosdaal, Sint-Pieters-Leeuw en Ternat). Bij deze laatste is ook de vzw De Rand (Drogenbos, Linkebeek en Sint-Genesius-Rode) aangesloten. Volledigheidshalve moeten we vermelden dat ook in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een erfgoedconvenant werd gesloten met de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

En dan zijn er ten slotte nog de provinciale instanties die je hier van dienst kunnen zijn. De provinciale erfgoedconsulenten geven advies op diverse erfgoedterreinen en organiseren ook activiteiten die de erfgoedzorg moeten stimuleren. Hen vind je terug in de culturele diensten van de onderscheiden provincies.

Het **immaterieel cultureel erfgoed** of ICE in heel brede zin is lange tijd het stiefbroertje van de erfgoedsector geweest. Het voorbije decennium is de aandacht hiervoor echter enorm toegenomen en kan je je ook op dit nieuwe terrein tot gespecialiseerde adviseurs wenden.

Na pilootprojecten zoals 'Van Horen Zeggen' waarin academici en specialisten

uit het erfgoedveld een round-up van het fenomeen 'oral history' in Vlaanderen maakten, formuleerde de sector een reeks aanbevelingen om de preservatie van het ICE op duurzame wijze mogelijk te maken. De Vlaamse overheid gaf in 2008 groen licht voor de samenstelling van de *Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed* waarin zowel de omvang als de diversiteit van deze erfgoedvorm wordt beschreven en gecatalogeerd. Naast die inventaris kwam in 2012 ook een interactieve webapplicatie (www.immaterieelerfgoed.be) online die organisaties of verenigingen toelaat hun immaterieel erfgoed te presenteren. Het centrale aanspreekpunt hiervoor is Tapis Plein vzw, een Vlaams expertisecentrum dat een contactforum biedt waarop advies en hulp kan worden gezocht bij het zogenaamde 'borgen', de nieuwe verzamelterm voor alles wat met immateriële erfgoedzorg te maken heeft. Zij ontwikkelen zelf verschillende projecten (waaronder een voor jongeren en hun verenigingen) en ondersteunen derden. Meer info over deze jongste loot in het erfgoedveld vind je op onze website.

Voor alle duidelijkheid moet hierbij nogmaals benadrukt worden dat deze initiatieven enkel een steunfunctie vervullen en geen bewaarfunctie. Archief- of documentatiemateriaal over de vereniging zal daar dan ook niet te vinden zijn.